

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повна назва вищого навчального закладу)

Кафедра економічної та соціальної географії і туризму

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з науково-педагогічної роботи
_____ (П.І.Б.)
_____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Студії з політичної географії та географічного країнознавства

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ третій (доктор філософії) _____

Галузь знань _____ 10 природничі науки _____

Спеціальність _____ 106 Географія _____

(код і назва спеціальності)

2020–2023

Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни "Студії з політичної географії та географічного країнознавства".

Розробники:

Сич В.А., к. г. н., доц. кафедри економічної та соціальної географії і туризму ГТФ;

Кондратюк І.І., к.іст.н., доц. кафедри економічної та соціальної географії і туризму ГТФ.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № 1 від 31 серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Топчієв О.Г.
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету

Протокол № 1 від 23 вересня 2020 р.

Голова НМК

(підпис)

Сич В. А.
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № 1 від "30" серпня 2021 р.

Завідувач кафедри

проф. О. Г. Топчієв

(підпис)

(підпис)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № ___ від "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>денна та вечірня форми навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів – 1 змістових модулів – 2 ІНДЗ* – не передбачено	Галузь знань 10 Природничі науки Спеціальність 106 Географія Рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)	за вибором (ВНЗ/студента)
		<i>Рік підготовки:</i>
		1 - й
		<i>Семестр</i>
		1-2 - й
		<i>Лекцій</i>
		16 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		14 год.
		<i>Лабораторні</i>
		- год.
		<i>Самостійна робота</i>
		60 год.
<i>Вид контролю: залік</i>		

* – за наявності

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

В умовах посилення глобалізаційних процесів з одного боку та поглиблення регіональних проблем з іншого зростає значення політико-географічних, країнознавчих, зокрема географічно-країнознавчих досліджень. Актуальність вивчення географічного країнознавства зумовлена зокрема тим, що поняття "країна" є одним із найбільш широко застосовуваним в соціально-економічній, політичній географії та географічній науці в цілому. Геопросторова одиниця дослідження "країна" є універсальною для географії та економічної і соціальної географії зокрема, політології та геоглобалістики.

Метою курсу «Студії з політичної географії та географічного країнознавства» є удосконалення та поглиблення теоретичних знань з методології та методики вивчення теоретико-методологічних основ та набуття практичних навичок суспільно-географічних досліджень регіонів і країн світу, а також дослідження сучасних географічних закономірностей політичних процесів та явищ; вивчення умов формування нових напрямків у політико-географічних дослідженнях.

Для цього необхідно виконати такі **завдання**:

- визначити геопросторові особливості географічно-країнознавчих процесів у різних сферах: політичній, економічній, соціальній, історичній, культурній, військовій та ін.;
- вивчити методики комплексного географічно-країнознавчого аналізу територіальних суспільних систем різного просторового рівня (зокрема, локального та регіонального);
- висвітлити сучасні географічно-країнознавчі особливості та фактори їх формування у світі та Європі.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) Загальні компетентності (ЗК): **ЗК 1. ЗК01.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. **ЗК05.** Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях. **ЗК07.** Здатність спілкуватися на фахову тематику з експертами з інших галузей. **ЗК08.** Здатність до усної і письмової презентації та обговорення результатів наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами.

б) Спеціальні (фахові) компетентності (СК): **СК01.** Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у географії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з географії та суміжних галузей. **СК04.** Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти в географії та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство під час їх реалізації. **СК07.** Здатність формулювати наукову проблему, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення, застосування наявних фундаментальних та створення нових цілісних знань. **СК09.** Здатність демонструвати глибинні знання та розуміння основних концепцій, важливих фактів, принципів та теорій з географії. **СК11.** Здатність демонструвати знання сучасного стану, основних тенденцій та перспектив розвитку географічної науки, орієнтуватись в сучасних проблемах наукових досліджень в галузі географії та суміжних науках, продукувати нові ідеї при вирішенні дослідницьких і практичних задач.

Очікувані результати навчання.

РН02. Глибоко розуміти загальні принципи, методи хімічних наук, методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях (у сфері економічної та соціальної географії, біогеографії і географії ґрунтів, фізичної географії, геофізики і геохімії ландшафтів, конструктивної географії і раціонального використання природних ресурсів) та у викладацькій практиці.

РН03. Глибоке розуміння теоретичних основ, прикладних засад географії, сучасних тенденцій, перспектив розвитку географічної науки та спроможність орієнтуватись в сучасних проблемах наукових досліджень в галузі географії й суміжних науках.

РН05. Ґрунтовні знання методів наукових досліджень економічної та соціальної географії, біогеографії і географії ґрунтів, фізичної географії, геофізики і геохімії ландшафтів, конструктивної географії і раціонального використання природних ресурсів та вміння їх використовувати на належному рівні.

РН07. Вміти презентувати та обговорювати з фахівцями та широкою аудиторією результати досліджень наукових та прикладних проблеми з географії державною та іноземною мовами, кваліфіковано їх відобразити у наукових публікаціях, провідних міжнародних наукових виданнях.

РН08. Вміти планувати і виконувати експериментальні та теоретичні дослідження з хімії, дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних і інших досліджень у контексті усього комплексу сучасних знань щодо розглядаємої проблеми.

РН11. Вміти ініціювати, організовувати та проводити комплексні дослідження в галузі науково-дослідницькій та інноваційній діяльності, використовуючи міждисциплінарні підходи, результатом яких є отримання нових знань.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Політична географія та геополітика в сучасній системі географічних знань.

Тема 1. Глобалізація сучасних проблем людства.

Філософські концепції глобалізації. Ідея мондіалізму, концепція глобалізації у географічному країнознавстві. Проблеми ідентифікації та самоідентифікації, свободи та незалежності країни у вимірі сучасних процесів глобалізації. Економічна, культурна, політична глобалізація. Універсалізація сучасних наукових досліджень. Міжпредметні зв'язки політичної географії. Роль географічної науки в реаліях сучасного світу.

Тема 2. Геополітика – основний розділ політичної географії.

Вчення Рудольфа Челлена про геополітику. Основні напрямки розвитку геополітики. Еволюція поняття «геополітика». Уяви військових, політиків, громадськості про геополітику. Геополітичне положення України. Політико-географічний аналіз воєнно-політичного конфлікту. Географія воєнно-політичних конфліктів у сучасному світі.

Тема 3. Традиційні школи геополітики.

Х.Маккіндер засновник британської школи геополітики. Німецька школа геополітики. Погляди К.Хаусхофера, С.Наумана. Американська школа геополітики. Ідея біполярного світу Н.Спикмена. Геополітика як наука. Продовження С.Коеном англосаксонських традицій та його геополітична модель світу. Нові школи сучасної геополітики. Консервативна та геоекономічна школи геополітики кінця ХХ початку ХХІ століття.

Тема 4. Географічне державознавство.

Методика політико-географічних досліджень держави. Політико-географічне положення країни, регіону.

Тема 5. Політика, регіоналістика та регіональна політологія. Основні поняття та концепції: - «політичний регіон», «політико-географічний устрій», «центр-периферія» та інші. Принципи проведення та обладнання політико-адміністративних кордонів. Політичне ландшафтознавство. Географія влади. Елітогенез. Прикладна регіональна політологія.

Змістовний модуль 2. Теоретико-методологічні підходи до географічно-країнознавчих досліджень

Тема 6. Види географічного країнознавства

Історико-географічне країнознавство, політико-географічне країнознавство, соціально-географічне країнознавство, економіко-географічне країнознавство, соціально-економічне географічне країнознавство, культурно-географічне країнознавство, туристично-географічне країнознавство, військово-географічне країнознавство.

Тема 7. Методи географічно-країнознавчих досліджень.

Методи географічного країнознавства: традиційні та сучасні. Порівняльний, системний, описовий, історичний, картографічний, літературний, статистичний, прогнозно-конструктивний, дистанційний методи.

Тема 8. Головні підходи до географічної типології країн світу. Цивілізаційний підхід у географічному країнознавстві.

Поняття про типологію, класифікацію, групування країн. Тип країн. Особливості застосування типології у географічному країнознавстві. Практичне значення типології країн світу. Поняття про цивілізації. Культура і цивілізація. Географічно-країнознавча сутність цивілізацій. Культурологічний підхід до цивілізацій та його географічно-країнознавчий зміст. Географічно-країнознавчі аспекти цивілізаційних досліджень О. Шпенглера, А. Д. Тойнбі, С. Гантінгтона та М. Данилевського.

Тема 9. Географічно-країнознавча регіоналізація світу.

Поняття "регіон" у географічному країнознавстві. Регіоналізація як метод наукових досліджень. Критерії регіоналізації. Поняття "географічно-країнознавча регіоналізація (районування) світу". Особливості географічно-країнознавчої регіоналізації світу. Рівні регіоналізації. Територіальні відмінності - основа виділення географічно-країнознавчих регіонів світу. Поняття "регіональних країн" у природно-ресурсному, демографічному, економічному, соціальному та політичному вимірах.

Тема 10. Перспективи географічно-країнознавчих досліджень в умовах глобалізаційних процесів.

Поняття потенціалу країни у географії. Географічні дослідження потенціалів країн світу: природно-ресурсного, людського (в т. ч. етнокультурного, соціального), економічного та інших. Роль інформаційних потенціалів для розвитку країн світу. Значення географічного країнознавства у дослідженні і вирішенні глобальних проблем людства. Географічне країнознавство й ноосферний підхід. Особливості взаємодії людини й природи в умовах зростання ролі науки, активізації інноваційних процесів господарства країн світу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						вечірня форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовний модуль 1. Політична географія та геополітика в сучасній системі географічних знань.												
Тема 1. Глобалізація сучасних проблем людства.	8	1	1			6	8	1	1			6
Тема 2. Геополітика – основний розділ політичної географії.	10	2	2			6	10	2	2			6
Тема 3. Традиційні школи геополітики.	8	1	1			6	8	1	1			6
Тема 4. Географічне державознавство.	9	2	1			6	9	2	1			6
Тема 5. Політика, регіоналістика та регіон-на політологія.	9	2	1			6	9	2	1			6
Разом за змістовим модулем 1	44	8	6			30	44	8	6			30
Змістовний модуль 2. Теоретико-методологічні підходи до географічно-країнознавчих досліджень												
Тема 6. Види географічного країнознавства	10	2	2			6	10	2	2			6
Тема 7. Методи географічно-країнознавчих досліджень.	10	2	2			6	10	2	2			6
Тема 8. Головні підходи до географічної типології країн світу. Цивілізаційний підхід у географічному країнознавстві.	10	2	2			6	10	2	2			6
Тема 9. Географічно-країнознавча регіоналізація світу.	8	1	1			6	8	1	1			6
Тема 10. Перспективи географічно-країнознавчих досліджень в умовах глобалізаційних процесів.	8	1	1			6	8	1	1			6
Разом за змістовим модулем 2	46	8	8			30	46	8	8			30
Усього годин	90	16	14			60	90	16	14			60

5. Теми семінарських занять
Не передбачено навчальним планом

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Оцінити наслідки політичних зрушень на сучасній карті світу на глобальному рівні і в окремих регіонах та країнах у XXI ст.	2
2.	Зробити аналіз умов та специфіки утворення розвитку, співіснування та суперництва держав, міждержавних угруповань на фоні сучасних геополітичних протистоянь	2
3.	Виявити чинники, що впливають на формування політичного клімату в регіонах світу, і насамперед у Європі	2
4.	Роль міжнародних організацій для економічного, соціального, культурного, політичного розвитку країн світу	2
5.	Аналіз підходів до регіоналізації Азії, Америки, Африки, Австралії та Океанії	2
6.	Позитивні та негативні аспекти глобалізації для розвитку країн світу. Національні держави у період розвитку глобалізаційних процесів. Антиглобалістичний рух у країнах світу.	2
7	Значення ГІС-досліджень у сучасному географічному країнознавстві.	2

7. Теми лабораторних занять
Не передбачено навчальним планом

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1	Закони та особливості формування та розвитку сучасної геополітичної моделі світу.	6
2	Історичні, географічні, політичні та культурні умови формування політичного ландшафту держави.	6
3	Закономірності формування електоральних уподобань населення в окремих регіонах та в країнах в цілому.	6
4	Особливості формування та розвитку політико-географічної думки в Україні.	6
5	Поняття „простір”, „геопростір” і „територія”, „географічний потенціал” у країнознавстві. Територія країни і держави. Формування території держави.	6
6	Методики розрахунку індексів (рейтингів) країн світу: 1) індекс світової конкурентоздатності WEF; 2) індекс розвитку людського потенціалу; 3) індекс глобалізації журналу „Foreign Policy” та консалтингової групи „A. T. Kearney”; 4) проект під керівництвом А. Ю. Мельвіля (індекс державності); 5) індекс внутрішніх та зовнішніх загроз; 6) індекс потенціалу міжнародного впливу; 7) індекс якості життя; та ін.	6

7	Цивілізаційний підхід як напрямок культурологічних досліджень: сутність, генезис, зв'язок із країнознавством. Проблеми кількості цивілізацій.	6
8	Історико-географічні регіони світу	6
9	Роль національного принципу у формуванні держав на прикладі європейських країн	6
10	Концепція „Європа регіонів" та її роль на розвиток транскордонного співробітництва країн Європи.	6
	Разом	

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Не передбачено навчальним планом.

10. Методи навчання

Лекції із застосуванням картографічного матеріалу, семінарські заняття, виконання індивідуальних завдань, робота в бібліотеці та Інтернеті.

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні - розповідь, пояснення, лекція, інструктаж; наочні - демонстрація, ілюстрація; семінарські заняття тощо.

За характером логіки Пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

11. Методи контролю

Усний контроль у вигляді індивідуального та фронтального опитування. Письмовий контроль у вигляді модульних контрольних робіт, самостійних письмових робіт, поточного та підсумкового тестування. Поточне оцінювання, тестування, оцінка за індивідуальну науково-дослідну роботу, залік.

12. Питання для підсумкового контролю

1. Значення географічного країнознавства у вирішенні глобальних проблем людства.
2. Виділіть позитивні та негативні аспекти глобалізації для розвитку країн світу.
3. Національні держави у період розвитку глобалізаційних процесів.
4. Системний підхід у географічних дослідження країн. Особливості системної методології.
5. Історико-географічний метод. Аналіз просторових аспектів розвитку країн світу в історичному вимірі.
6. Нові тенденції застосування картографічного методу. Тематичні та комплексні карти країн світу. Національні атласи як атрибути держав світу. Створення ментальних карт країн світу.
7. Політико-географічний аналіз воєнно-політичного конфлікту.
8. Географія воєнно-політичних конфліктів у сучасному світі.
9. Підходи до географічно-країнознавчого районування українських та закордонних вчених-географів.
10. Глобальні проблеми як галузь міждисциплінарних досліджень, що розглядає процеси і явища всесвітнього характеру. Географія глобальних проблем.
11. Країна у інформаційному та віртуальному вимірах. Інформатизація

- країнознавчих досліджень.
12. Статистичні методи дослідження країн світу. Методи математичного прогнозування розвитку країн; конструктивно-географічні підходи у географічно-країнознавчих дослідженнях.
 13. Виділіть головні критерії фізико-географічної типології країн світу. Подайте приклади.
 14. Виділіть головні критерії економіко-географічної типології країн світу. Подайте приклади.
 15. Особливості географічно-країнознавчої регіоналізації світу. Рівні регіоналізації.
 16. Вкажіть головні індекси глобалізаційного розвитку країн світу.
 17. Вкажіть головні критерії до виділення цивілізацій. Подайте приклади.
 18. Методики розрахунку індексів (рейтингів) країн світу.
 19. Географічні дослідження потенціалів країн світу.
 20. Географічне країнознавство й ноосферний підхід.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль										Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	20	100
5	5	10	10	10	5	5	10	10	10		

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Конспекти лекцій та практичних занять.
3. Методичні матеріали до проведення лабораторних, практичних занять та виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань.
4. Підручники і навчальні посібники.
5. Питання для поточного контролю і тестові завдання.
6. Презентації, ілюстративно-демонстраційні засоби навчання, програмне забезпечення.

15. Рекомендована література

Базова:

1. *Блій Г. де, Муллер П., Шаблій О.* Географія: світи, регіони, концепти. К. : Либідь, 2004. 740 с.
2. Географічне країнознавство: підручник / Я.Б.Олійник, Б.П.Яценко, О.О.Любіцева; за наук.ред. проф. Я.Б.Олійника. К.: ВПЦ «Київський університет», 2016. 911 с
3. Дністрянський М.С. Геополітика: Навчальний посібник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. 436 с.
4. Економічна і соціальна географія країн світу : навч. посібник / за ред.
5. Іщук С.І., Гладкий О.В. Соціальна та економічна географія: теорія і методологія: навч. посіб. К.: Знання, 2015. 335 с.
6. *Книш М. М.* Економічна і соціальна географія країн, що розвиваються. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 264 с.
7. Лукашевич В.М. Глобалістика: Навчальний посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2005. 440 с.
8. *Масляк П. О.* Країнознавство : підручник. К. : Знання, 2008. 292 с.
9. Політична географія і геополітика: Навч. посібник / Б.П.Яценко, В.І.Стафійчук, Ю.С.Брайчевський та ін.; за ред. Б.П.Яценка. К. Либідь, 2007. 255 с.
10. *Ровенчак І. І.* Географія культури : проблеми теорії, методології та методики дослідження : монографія. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008.
11. *Тойнбі А. Д.* Дослідження історії. К. : Основи, 1995. Т. 1. - 616 с.; Т. 2. - 408 с.
12. *Топчієв О. Г.* Основи суспільної географії : підручник. Одеса : Астропринт, 2009.

Допоміжна:

1. Атлас світу / [відп. ред. О. Вакуленко]. К. : Картографія, 2004. 140 с.
2. *Безуглий В. В.* Економічна та соціальна географія країн світу : посібник. К. : Видав. центр „Академія”, 2007. 704 с.
3. Глобальні виклики сучасності: суспільно-географічний вимір: монографія/ за ред. В.К.Кіптенко, Б.П.Яценка. К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. 255 с.
4. Глобальні проблеми світу : атлас. К. : Картографія, 2009. 144 с.
5. *Книш М. М.* Політико-географічна глобалістика : навч. посібник / М. М. Книш, Л. І. Котик. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. 484 с.
6. Міжнародні організації: навч. посібник / [за ред. О. Кучика]. К. : Знання, 2005. - 497 с.
7. *Паркер Д.* Атлас „Історія світу”/ [пер. з англ.]. К. : Картографія, 2008. 192 с.
8. Теоретичні основи країнознавства : підручник. / Антонюк Н. В., Мальська М.П., Занько Ю. С., Ганич Н. М. К., 2011. 326 с.

15. Інформаційні ресурси

1. База даних Світового банку (World Bank Open Data) URL: <http://data.worldbank.org>
2. Офіційний сайт Європейського союзу URL: <http://www.europa.eu.int>
3. Сайт «Країнознавство – все про країни світу», в т.ч. історія держав, що зникли з політичної карти. URL: <http://www.maxrj.ru/countries.php>
4. Світовий банк даних за профілем країн: Кноета. – Режим доступу: <https://knoema.com>
5. Статистичний щорічник Європейських регіонів <https://ec.europa.eu/eurostat/statistical-atlas/gis>

6. The World Travel and Tourism Council URL:<http://wtcc.org>
7. The Travel & Tourism Competitiveness Report. World Economic Forum, 2019.
8. Global Power City Index 2019. URL: [http http://mori-m-foundation.or.jp/english/ius2/gpci2/index.shtml](http://mori-m-foundation.or.jp/english/ius2/gpci2/index.shtml)
9. The Global Financial Centres Index GFCI 26 URL: <https://www.longfinance.net/programmes/financial-centre-futures>
10. The World Factbook. — Washington, D.C. : Central Intelligence Agency. https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-actbook/geos/print_sp.html
11. UNWTO Tourism Highlights URL: Режим доступа: <https://www.e-unwto.org/action/showPublications?pubType=bookOnly>.